

Nuevas cartas de los gobernadores Arnau d'Erill y Felip de Boil a Pedro IV el Ceremonioso

GABRIEL LLOMPART

El interés que me ha llevado, durante los últimos diez años, a ocuparme de la historia de la villa de Pollensa en la Edad Media, me condujo, a través de una misiva suelta publicada por Josep Maria Roca en 1925, a dar con algunas más referentes a los primeros gobernadores o reformadores enviados por Pedro IV el Ceremonioso a ocupar y regir la isla de Mallorca, a raíz de la huida del monarca mallorquín Jaime III.

Estas cartas proceden de un fondo, en parte perdido, que conservaba la Cancillería real de Aragón, y que no entiendo como no pasó por las manos de Ernesto Martínez Ferrando, durante los años que él trabajó en el Archivo de la Corona de Aragón. Se trata sencillamente del registro de Cartas reales. Le pasaron sin duda por alto al escribir su libro sobre la Casa Real de Mallorca.¹

He transcrito las correspondientes a los dos primeros gobernadores: Arnau d'Erill (1343-1345) y Felip de Boil (1345-1348), que cuentan al rey la marcha de la ocupación de la isla y las vicisitudes de la recuperación dinámica del Reino de Mallorca, tema que ha constituido el objeto de varias contribuciones mías a través de procesos de sospechosos de jaimismo (Ferrer de Montpalau,² Gil de Lozano,³ Miquel Rullán).⁴ No queda lejos del detallismo de los procesos criminales la minuciosidad de observaciones propias de los epistolarios.

Por otra parte, estas cartas, procedentes del Archivo de la Corona de Aragón, pertenecen a unas series entrecortadas cuya publicación inició Alvaro Campaner en su conocido *Cronicón Majoricense*.⁵

1 E. MARTÍNEZ FERRANDO, *La tràgica història dels Reis de Mallorca* (Barcelona 1960).

2 G. LLOMPART, *Ferrer de Muntpalau* (Ciudadela, 1987).

3 G. LLOMPART, *Gil de Lozano, señor de Martinell, y la vida en las calas de Menorca medievales (1343-1346)*, B.S.A.L. 40, (1984) 165-186.

4 G. LLOMPART, *La presunta conspiración mallorquina de Miquel Rullán contra Pedro IV de Aragón (1343)*, B.S.A.L. 42 (1986) 79-110.

5 A. CAMPANER, *Cronicón Majoricense* (Palma 1881). (Palma 1957).

Hasta tanto que no aparezca el trabajo que sobre esta época realiza Gabriel Enseñat hay que tener en cuenta, para la trama cronológica del despojamiento de la Casa de Mallorca, la exposición de José María Quadrado en las *Islas Baleares*⁶ —de Piferrer-Quadrado—, mientras que el texto de las cartas conocidas hasta el presente y su contexto se han de consultar en el mencionado *Cronicón de Campaner*.

Bien es verdad que el conocimiento del período se beneficiará con la publicación de las pocas que restan del gobernador que acabó con la transición angustiosa del gobierno mallorquín a la regencia catalana, Gilabert de Centelles (y detentó el mando desde el castillo de la Almudaina entre 1348 y 1359). Pero para mí no tenían el interés propio de tocar el tema de la rendición de los castillos roqueros y el del fervor popular por el monarca destituido, asunto del que me he ocupado últimamente.

Las cartas recogidas en esta contribución son once dirigidas al monarca (I a V de Arnau d'Erill, barón de Erill, y VI a XI de Felip de Boil, barón de Manises) y dos, suplicadas sin duda, al escribano mayor del rey, Gil Pérez de Buisán (IIa y IIIa, escritas por el mismo Erill). Presentan el aspecto de relaciones con mucho aire personal y estilo oral, de forma que uno se imagina muy bien al barón de Erill dictándolas de pie, al escribano, mientras camina sobre sus pasos, y empedra el escrito de sucesivos "senyor, senyor", que le sirven, a la par, de desahogo y de apoyatura para subrayar sus intenciones prevalentes. Entre tanto, la tienda de campaña, enclavada en la falda del castillo de Pollensa, es recorrida por los vientos que entran a ráfagas por Cala Castell en dirección a la alquería de Ternelles. Sobre todo, las primeras, se leen de un tirón.

Los asuntos de las cartas los doy en una breve regesta:

- I. Erill precisa galeras para hacer efectivo el sitio del castillo de Pollensa. Emplazamiento de los trabucos de guerra. Mención de los capitanes de la fortaleza.
- II. Sobre el sitio del castillo. La meteorología es adversa. Estado de la tropa acampada. Posicionamiento de la artillería. Autoalabanza del personal. Arribada de la escuadra del almirante Montcada. Petición de almogávares.
- III. Primera actuación de la artillería. Precísase un ingeniero nuevo y más proyectiles. Urge el envío de 200 almogávares. Los jurados de Mallorca alegan quebrantamiento de franquezas, por haberse reclutado personal de las parroquias foráneas.
- IV. Insistencia de los jurados en su exención de la obligación de "host i calçada". Arribo de las galeras reales.
- V. El gobernador Erill sugiere el levantamiento de la prohibición de formar grupos de más de tres personas. Petición de una visita real a la isla. Recuperación del comercio y aumento de las nupcias en Mallorca.

⁶ PIFERRER, QUADRADO, *Islas Baleares* (Barcelona 1888), (Palma 1971). 1208-1209.

- VI. Rendición del castillo de Santueri.
- VII. Rendición del castillo de Alaró.
- VIII. Expulsión de clérigos de Mallorca.
- IX. Justificase la prohibición de reunión de ciudadanos en los refectorios conventuales.
- X. Hay que socavar la oposición, avivada por Ferrer de Montpalau en Menorca, contra el gobernador local Gilabert de Corbera.
- XI. Encarcelamiento de presuntos mensajeros a Jaime III de Mallorca. Incidentes en la fiesta de la Caridad de Mallorca. Detención de un espía norteafricano.
- IIa. Erill no quiere facilitar ninguna galera a nadie porque las necesita para el sitio de Pollensa.
- IIIa. Se aviene a ceder una galera. Explica su táctica futura en el sitio del castillo de Pollensa.

En primer término resulta interesante la descripción del sitio del castillo de Pollensa, cuya situación estratégica se elogia, quizás con exageración. De todas maneras llama la atención de quien conozca *de visu* la fortaleza, hoy arruinada, pero diseñada todavía en *Die Felsenfesten Mallorkas* del archiduque Luis Salvador (), el que se afirme que tiene tres o cuatro accesos. La enriscada peña no nos parece a nosotros hoy, gente de ciudad, que disponga de tantos recursos. Otro tanto de admiración nos sugiere el hecho de que el barón se atreviera, no sólo a arreglar el camino que sube desde la Cala Castell, sino que también pudiera hacer subir a sus hombres, por las interminables cuestas de la costa brava, los trabucos, mayor y menor, que usó y después mandó al Rosellón. Tenía a su disposición diez carpinteros de ribera y montó un taller de herrería para fabricar las piezas de metal que se precisaran.

El campamento sitiador estaba montado el 26 de junio —el 23 habían salido de la ciudad de Mallorca las tropas— y se mantuvo hasta la rendición, que acaeció el 29 de agosto de 1343. O sea que el campamento se montó el mismo día que Pedro IV embarcaba de nuevo para la península. Aunque Erill canta la palinodia sobre la efectividad del cerco de los centinelas, la realidad no debía ser tan melodiosa a juzgar por la letra menuda que nos cuenta Mateo Rotger en su excelente *Historia de Pollensa*.⁸ La población campesina no era adicta a Pedro IV, el *batle reial* de Pollensa (Francesc Aragonés) tuvo que ser cambiado por Erill debido a su partidismo mallorquín, constaba que los sitiados salían del reducto y, al parecer, hubo quien introdujo bestias de lana en la peña fortificada.

Por ahora no consta el personal concentrado en el campamento. Estaba, sin duda, Arnau de Erill y su plana mayor —o familiares— entre otros Pere d'Ager, Artal de Castellví i Pere de Conanglell, que se quedó a residir luego en

7 L. SALVATOR VON HABSURG, *Die Felsenfesten Mallorkas* (Praga 1910).

8 MATEO ROTGER, *Historia de Pollensa III* (Palma 1906).

el Norte de la isla y fue *batle* de Pollensa. El paborde Jaume opina que habría unos 100 jinetes, dato que no sé de donde puede salir.⁹ Luego estaban los almo-gávares, que serían quizás 200, a juzgar por las peticiones de relevos que se hacen al monarca. Y, por fin, Rotger piensa en unos 250 hombres (peones) reclutados a la fuerza en la isla al urgir, contra las franquezas, el derecho de *host i cavalcada*.

Las escaramuzas mayores las realizaban los disparos de la artillería: el trabuco mayor y el menor. El ingeniero, sin embargo, no satisface cumplidamente a Erill, que pide al rey le mande otro más experto llamado *En Deniort, enginyedor*. El escaramuceo menor corre a cargo de la infantería, dado que ésta se dividía a la sazón en *escudats* y *ballesters*. Estos eran —la ballestería— los que llevaban el peso del hostigamiento del adversario. Curiosos los detalles que da Erill acerca de la destreza de sus tiradores y también del sentido poético del capitán del castillo, Guillem de So, gascón, que mandaba mensajes escritos en la varilla de las flechas: “Guillem de So, qui us tramet assò, qui no ha paor”. Sería familiar del escritor Bernat de So, cuya obra poética conserva la Sociedad Arqueològica Luliana, montañés pirenaico, como él, y contemporáneo.

El 16 de julio los sitiados vieron llegar la escuadra del almirante P. de Montcada, enviada para apoyar la efectividad del cerco; el 19 el peón Bernat Domenech, de la guarnición del fuerte, que fue atrapado en la ciudad, fue sometido a tormento por Erill, a consecuencia de lo cual murió; el 27 de julio toda la población mayor de edad de Pollensa hubo de jurar fidelidad y homenaje al veguer Berenguer d'Oms; con lo que comprometían su vida, caso de favorecer, a la gente del castillo; y, a primeros de agosto, venían obligados a cooperar en el ahogo de los jaimistas una serie de *cavalls armats* feudatarios de Pedro IV. Todos estos hechos, pesaban mas sobre el ánimo de los defensores del castillo que la pedrea de los trabucos y la lluvia de tiros de ballesta que los envolvía cuando levantaban cabeza. Al fin, amargados, como su rey en la famosa carta de despedida de Mallorca entintada de hiel y fechada en el mismo castillo el 29 de mayo, comenzaron las capitulaciones de rendición. Dos de los defensores, gascones —uno de ellos sería Guillem de So— partieron para el Rossellón a fin de entrevistarse con Pedro IV. El *Castell del Rei* había acabado sus días en los libros de historia...

Pasados unos meses del amargo trago y resignada la población al nuevo gobierno, Arnau d'Erill intercede por los ciudadanos que desean una normalización del estado de alarma vigente todavía en la isla. No pueden juntarse a hablar más de dos personas. A primeros de 1344 se pide el levantamiento de este estado de excepción. Erill explica al rey que, en enero de 1344, se han solemnizado alrededor de trescientas bodas en la ciudad de Mallorca, cosa que se iba dilatando desde años por causa de la guerra. El comercio levanta cabeza, el mercado agrícola se anima y Erill aprovecha el momento para insistir en la conveniencia de que el rey realice una visita, una larga visita a la isla, a fin de congraciarse los nuevos súbditos.

Las cartas de Felip de Boil comienzan a mitad de mayo de 1343, apenas él ha conseguido la rendición del castillo de Santueri (el día 13 de mayo). I.a

⁹ CAMPANER, *Cronicón* cit., Nota al 13-61-1343.

siguiente sale el 8 de junio en que logra la sucesiva rendición del de Alaró. En aquellos momentos decisivos quedan de guarnición unos veinte peones en cada fortaleza, a los que deben sumarse el castellano y el subcastellano. Nunca hubo en toda la historia del Medioevo tripulaciones más numerosas en ellas, a despecho de lo que alguno a veces imagina.

La carta VIII del barón de Manises, la manda siendo reformador, una vez que Erill hubo entrado en desgracia como gobernador. Es la primavera de 1346 y estamos en plena euforia de la represión antijaimista. La lista del clero sospechoso —16 canónigos, rectores y capellanes— que consigue arrancar Felip de Boil a monseñor, ya era conocida en la bibliografía insular tradicional (Campaner). A últimos de abril, veinte días después de la anterior misiva, sale otra para la corte en que se subraya la necesidad de prohibir absolutamente las reuniones de seglares en los refectorios de los conventos —debe tratarse sobre todo de los franciscanos, dominicos y carmelitas— que podían ser importantes dadas las dimensiones de dichas estancias. Boil quiere evitar las conspiraciones.

Un año más tarde se envía la carta X (18-4-1347). La situación es la misma: represiva. El *affaire* Montpalau en Menorca está que arde y el noble ciudadelano ha conseguido que los jurados de la isla rechacen al gobernador Gilabert de Corbera. Quien haya seguido el proceso abierto contra Ferrer de Montpalau¹⁰ verá en esta carta como fluyen los acontecimientos vistos desde el otro lado: antes, desde la óptica de Muntpalau; ahora, desde la del bando oficial que pretende a toda costa y prisa apagar el fuego encendido en las instituciones populares menorquinas.

Prosigue el proceso represivo en la carta XI, en la cual vemos el seguimiento que hace el reformador Boil de la nobleza projaimista de Mallorca (la casa Brondo).¹¹

Otros pormenores tocantes a impuestos requieren para poder ser entendidos ser contextualizados en el archivo del Reino de Mallorca, lo cual no va a ser fácil, o bien esperar el hallazgo de las cartas perdidas de la serie que presentamos, escuálida, es verdad pero interesante. ¿O no es así?

¹⁰ Cfr. arriba nota 2.

¹¹ G. LLOMPART, "Rei de Mallorches, mal regnatz..." *Una enquesta secreta feta pel governador Arnau d'Erill en 1344* "Randa" 29 (1991) 51-62.

I

AL REY PEDRO IV

1343, 5 julio, Pollensa.

Molt alt e poderós princep e senyor.

Sàpia, senyor, la vostra reyal magestat, que só el setge del castell de Pollença e he reconegut lo castell, per tot, en tota la terra e per mar. E verdaderament, senyor, que tot quant faç no va res, menys de galees. E si galees, senyor, me trametets, la meytat, senyor, de la messiò vos alevyare.

En altre manera, senyor, siats cert que la messiò serà grossa e gran. E les gents, senyor, qui han molt gran despler, per sò com galees no hic tenits. E de més, senyor, tenen l'uyll en aquest castell. E no és sens rahó, que, verdaderament, senyor, una és de les beles fortees del mon. E és posada en loch, que gran destrucció del rechne e desonor seran, si.s té.

Los ginys, senyor, son en terra, ab gran afan que la nau no.s podia calar, però una gran partida de la fusta he feyta ja tirà là on los ginys se dreçan. E les verdesques son ja feytes. E son fort, senyor, en bon loch, a gran destrucció del castell.

En acabament, senyor, si galees hic trametets lo castell és vostre e en breu, sinò darà hic ha prou que fer.

En lo castell ha per capitans I guascó que li dien Guillem de So, segons lo titoll que escriu en les astes dels quarells que.n.s tramet. E diu l'escrit: "Guillem de So, qui us tramet assò, qui no ha paor".

E defenen-se bé. E han molta vianda. Más ab la volentat del dit Senyor, jo, ab la companyia qui ens havets lexada, los adobarem tals que tot l'erguyll los passarà.

E l'altre és I aragonès. E an çò que fa e diu hauriem obs adob. Senyor, la vostra mercè sie que galees me trametats, si bon estament volets de la terra i el castell, que s'hic venen les galees, senyor, vinguen via dreta a Pollença.

Besan la terra quals vostres peus calcigan, senyor, homilment me coman en vostra gràcia.

Dat e.l setge del castell de Pollença, a V dies de julioll.

Se(rvent) vostre, Arnau d'Erill,
governador del vostre rechne de Maylorques.

A.C.A. Cancilleria. Cartes reials de Pere el Cerimoniós, Núm. 4144.

II

AL REY PEDRO IV

1343, 17 de julio. Pollensa.

Molt alt e molt poderós príncep e senyor.

Sàpia la vostra reyal magestat que só al setge del castell de Pollença. E ver-taderament, senyor, que ab tan pocha gent anc hom non vee miyls assayat, que com ve a la nit la guayta que està en la serra dirà una paraula a la gayta del giyn mayor e.n pres la del giyn a la de la cala e de la barracha, e de barracha en barracha torna en la serra, en gir e entorn del castell. E açò és feyt enants que hom no haurie dits II pater nostres.

E si la gent, senyor, ere de Catalunya yo porie.n miyls dormir que no fag, que dupte he, pus a ells haja fet, lo setge que, de nits, no.ls fasen moltes saboderies e que no.ls enaguen, encara que hi porien metre armes, que a III o IIII parts del castell poden entrar e exir.

De la terra, senyor, hic ha CCL servents. E tenen-so a tan gran dolor e afan, que no poden pus, que non son veats E segons lo loc, senyor no me.n maravéyil que yo que só nodrit en roques ho tinc a I^a estranya cosa, que dia o nit no podem escorere a tan gran vent que les cases que yc havem feytes e les tendes, tot ho cuyda derrocar. E sol, tan gran, que tota res cuyda cremar. E si és nuvell, podets dir, senyor, que som servits de lamps. E la gent, senyor, d'aquesta terra, que és molt delicada, d'estar en aytal loch, tenen-se per morts.

Per que, senyor, si bé dels afers volets, havets hic obs a trametre bons CXC servents e que hayen bons conestables. E en açò, senyor, no plangats res, que ab aqst castell havets lo regne quiti. Encara que a les gents pesàs. E tots aquels que no aman vostra senyoria hi tenen l'uyll e son molt dolents de çò que yo hic faz.

E a veritat, senyor, d'aquests han hich molts, que cert siats, senyor, que axí com lo cap del hom és cap de tota la persona, axí és cap aquest castell del regne de Maylorques, ço és, per raó de la mar. Jo, senyor, no us sabria dir la noblesa e fortalesa del castell, que si aquels que y son, eren aytals com aquell que.n és cap, encara, senyor, que tota la obra fos derrocada, ab que hi haguessen que menyar, nul temps no.l hauriets.

Tres dies, senyor, son exits a palatiz. E no y han res guanyat, que havem-los aportats a açò, que I non ix del castell, ans hi tramet a II e III hores lo dia IIII o V balestés e atretants escudats que.ls mogan de palatiz, e sol non trau I lo cap. E és-me semblant a mi, e a aquests que aquí son, que fort sien esglayats.

E tots aquests vostres, senyor, que yc son estats nafrats per passadors son guarits. Mas son certs que, d'aquels del castell, ni ha de nafrats IIII o V. Lo giyn mayor, senyor, ab gran afan que és estat de portar la fusta tan és luy n la mar del castell e tan mal (?) loch hi havie, però, senyor, yo fiu adobar lo camí, axí,

senyor, que.l giyn, demà que serà divenres, serà apareylat e dissabta tirarà. E ferrà lo castell denanç lo mur i la torre mayor. L'altre giyn és en la serra. E ferrà de plè la torre del esperó. E, de lonc en lonc, tot lo castell. E aquell tirarà, si a Déu plau, dins VIII dies. E, si vostra mercè és, senyor, que posets açò en vostre cor, que yo, e aquests que aci son, farem en los afers tot çò que fer se puga a honor vostra, senyor.

Ha aci, senyor, autres dues persones, que.ns servexen molt leyalment e bé. E ab gran afan que.n han, la I^a, senyor, és En Valet, que nit ne dia quaixs no dorm, que de cert, senyor, que de pus aci és, no ha dormit de nit, ants cerca tota la host en gir e entorn. L'altre és I ballester de Mayllorques, que dien en Suyner, que.ls ha més esglayats que no hagren feyts C d'altres ballesters, que de après l'alba comença, ell se.n va a I cayró que ha prop lo castell e no partex sinó a menyar trò a la nit. E no poden treer lo cap, que ja no hayen lo passador. E, per Déu, senyor, que en I^a asta que estave en cap de la torre, que havia I penonet, que III passadors hi fermà. E yo els profert, de part vostra, que si ells continuen de fer lo servici, axí com en trò ara han feyt, que vos, senyor, los farets bé e grans. E havets ho obs a fer.

Les galees, senyor, vengueren hir, que fo divendres. E Déu sap, senyor, lo pagament que tuyt n'havem haut. E.l desplaer los del castell. E axi, senyor, sia, vostra mercè que.m trametats tots los CXC servents, per ço com en Ramon Ferrer de Figueres, qui és I^a bona persona, hic romandrà ab X, els altres tornaran-se.n com aquests seran venguts, que, en breu, si a Déu plau, jo us faré saber tal novell del castell, que vos, senyor, ne serets pagat.

Despus vos, senyor, hic partis, negun ardit no he haud de vos. E par, senyor, que oblidat ho hayats quant hic ha. Però, senyor, no us costa tan poch ne us valdrà tan poch que.m deyats oblidar que soven deuriets trametre, per saber l'estament de la terra, e les gents què.n haurien gran plaer e refermament. E parrie que, en cor, vos estigués.

Plàcie a Déu, senyor, que us dó bona vida e longa e tot çò que vos li demanats.

Sia vostra mercè, senyor, que, com haurets Rosseylló, que tan tost ho façats saber a mí e a la ciutat, per consolació d'aquels que us son devots e per desplaer dels infeels.

Besan la terra que.ls vostres peus calcigan, homllment, senyor, me coman en vostra gràcia.

Datum e.l setge del dit castell, a XVII de juliol.

Jo, Arnau d'Eriyll, homil vassall, sotsmeses vostre, senyor, governador del Regne vostre de Mayllorques.

Ibid. Nr. 4152. Esta carta fue transcrita por Josep Maria Roca en la revista "Catalana" (1925) pp. 27-29.

II a

AL ESCRIBANO MAYOR DEL REY

1343 ,18 de julio. Pollensa.

Item vos scrich, senyer, que huy qui és divenres, a XVIII de juliol, reebé vostra letra e.l setge del castell de Pollença.

E con.s fet.s saber que no havets vaxell en que.n ...*

E que.ns pregats que us trameta II galees. Responem vos que.l senyor rey nos tramesés les galeas per guardar les ylles e asenyaladament per lo setge del dit castell, que.n és pus asayat, e.ls de la establida qui n'han mayor [ajuda] que si hic havie mes a avant que no hic ha III milia servents i C homens de paratge. E que.l senyor, per aquesta raó, les no.s hage trameses. E sia cosa que a ell va molt en aquests afers.

E, per conseguint, a nos, que ha comanat, que.ns va tot nostre bé e honor, que en aquest cars que vos tremetessem les gualees, porie s'hic esdevenir cosa en gran colpa nostra, qu.ns valdrie més que fossem morts. Per què us pregam que.ns tengats per excusat.

Màs és nos semblat que dies ha passats que degrets haver feyt saber al senyor rey que.ns ne trametés. E pensam —nos, que trameses-vos n'hagra, que, a veritat, devets entendre que no us digats que III galees no hic sien obs, que VIII o X hic serien mester esguardar l'estament de la terra e la volentat de moltes gents qui hic ha, com sabets bé vos. E si res s.ic esdevenie per aquesta raó, que les galees ne fossen anades, podets dir quina remor hic haurie.

E axí, aquest càrrech, no.l havem obs nos a portar, ne vos no ho devets voler. E siats cert quens és molt greu, com d'açò no podem complir la vostra volentat.

E si negunes altres coses volets que faça per vos, francosament nos ho fet saber.

Encara us certificam, per ço com sabem que.n haurets plaer, que.l giny mayor tirarà dicmenge per lo matí, si a Déu plau i al altre dimecres primer vinent.

De.n Arnau d'Eriyl, special amich (vostre?), governador del rechne de Maylorques per lo molt alt i poderós princep e senyor lo rey (d'Aragó).

* ilegible.

Ibid., Nr. 4153.

III

AL REY PEDRO IV

1343, 21 de julio. Pollensa.

Molt alt e poderós princep e senyor.

Sàpia la vostra reyal matgestat que, disapte prop passat, a hora del mig dia, engegüé lo giny major. E ferí en lo mur del castell. E fee molt gran colp. A l'altre treyt passà sobre la torre mayor e, de lonch en lonch, tot lo castell. E donà la pedra de colp en la mar. E axi.n passà dues en aquela manera.

La terça ferí en mig del castell e trencà.s tota. E esglayà molt los del castell.

En après, de nit, fiu-los tirar. E ferí en aquel loch matex.

E d'açò, segons semblant, havien gran desplaer com de nit los faien tirar.

Hir, que fo dicmenge, semblantment, senyor, tirà. E tirà V pedres que no poch ferir el castell, tant és lo giny poderós. E les pedres, minves. E entre totes quantes vos, senyor, me.n fees lexar no son sinò CL pedres, que les altres a Barchinona les se.n tornaren.

Però, yo, senyor, enfeloni.m fort ab lo maestre del giny e feu tant que ferí en lo cantó de la torre major. E feu gran colp. E destroví moltes cases qui hi havien. L'altre colp ferí en lo merlet de la torre e en I bricola que hi havien feyta. E anà.n ab lo merlet. E ab la meytat de la bricola que.n.s és estat gran plaer, que, si aquela poguessen bé acabar, gran dampnatge nos hagrau feyt.

L'altre colp ferí en mig de la torre. E feu fort gran colp. L'altre pedra passà per lo cap del castell e anà en la mar. L'altra ferí en mig loch del castell, en la roca, e feu-se III parts. E la una ferí I hom del castell. E tan tost morí.

E verdaderament, senyor, que aquest enginyador que aci és, és fort bo i soptil e trebaylla molt volenters, màs ell, senyor, no és usat de treer ab giny, per què, senyor, no.n pot esser abte pus no.n és usat

Per què, senyor, sia vostre mercès que tan tost, sens tota triga, me vuyllats trametre en Deniort, enginyador, ab totes les pedres que a Barchinona son, que aci, senyor, ja ho he feyt guardar, que la pedrera no val res.

E açò, senyor, no triguets que I dia és I an a alevyar-vos, senyor, de la messió E a dar bon cap als afers. Per cert, senyor, que els se tenen bé e ferm e es-lo.s leu de fer, ca.l castell tenen.

Però, senyor, no dubptats que els son fort esglayats si bé no hu fan semblant. E axí, senyor, és mester que, de calt en calt, que hom los sopte.

E menys de les pedres, senyor, fort poch no ho pregarien, per que, senyor, en negun cars del mon no vuyllats tardar de trametre l'enginyador, aquel o altre que sia usat del ofici. E les pedres.

E ja, senyor, per en Jacme de Clariana, que, per manament vostre, senyor, vos tramís, vos fiu saber lo castell qui.n és, ne en quin loch posat, que, de cert, vos faç, senyor, que tant tost com yo l'haya, dins breus dies e ab poca messió,

jo.l faré obrar en guisa que si IIII reys dels pus poderosos del mon s'acordava de toldre a vos, senyor, lo dit castell, que no.n haurien poder, ne encara la cala de la mar, que, ab lo giny menor que yo entench a lexar en lo castell, no ha giny e.l mon que hom hi pogués posar.

Yo, senyor, no us sabrie escriure la noblea e fortalea del castell.

Dels almugàvers, senyor, sia vostra mercè que.m deyats trametre CXC, axí com dues vegades he escrit a la vostra reyal mayestat o, al menys, C. E aurar-m.he aquests que ya son ací, que tant los he feyt yo, que quelcom los he adobats. E adobaré, o.ls costarà la persona. E si vostra mercè, senyor, serà, fet los quitar per I mes i mig. E aquestes, senyor, que ací son, hauran servit de demà qui és dimarts a XV dies. E axí, senyor, fet-los trametre lo sou d'un mes més avant, que d'ací a aquel temps, senyor, ab la voluntat de Déu, yo entench a haver lo castell.

Los jurats de Mayllorques, senyor, foren hic hir, que fo dicmenge ací, ab gran res de promens del rechne.

Requiren a mí que yo no fes estar e.l setge les gents de la terra o que.ls fees sos obs, que, en altra guisa, jo.ls trencave sa franquesa. E ab gran dolor de sí matex i a mal enteniment ho deien.

E yo, senyor, respòs-los e dix-los ço que.m fo semblant i no seran lavats ab la primera aygua de ço que jo.ls dix.

A la derreria, els, veen lo meu enteniment, assuavaren-se. E fo emprès axí que els me.n protestassen. E axí.s feu. E yo respòs al protest. E plau-los que les gents romanguen ací, tro yo haya feyt saber a vos, senyor

E vertaderament, senyor, que, segons la sua franquesa, que vos senyor, los havets a fer sos obs, o.ls fariets tort. E pus sos obs los havets a fer, molt val més que d'aquex hic trametats.

Encara sàpia, senyor, la vostra reyal magestat que, digous primer vinent, tirarà l'altre giny que està en la serra. E ferrà de lonch en lonch lo castell. E hagra tirat demà, mas ha hic tant plogut que no se.s poguda ligar la perxa, per ço com les cordes son muyllades.

Besan la terra que.ls vostres peus calciga, homilment, senyor, me coman en vostra gràcia.

Datum, e.l setge del dit castell, a XXI de juliol.

Pus aquesta letra, senyor, fo feyta, tirà lo giny. E sàpia, senyor la vostra reyal mayestat que ha fesa per mig la torre mayor del dit castell e levats los merlets de çà e de là.

Encara d'una altra torre pus poca ha levada la cuberta on els se guaytaven. E aquela ha fesa per mig.

E encara n'ha levat I gran troç del mur de dit castell i gran res dels merlets.

E axí, senyor, ab la volentat de Déu los afers estan en bon estament.

Arnau d'Eriyll, homil vassal sotmeses vostre, governador del Regne vostre, senyor, de Maylorques.

III a

AL ESCRIBANO MAYOR DEL REY

1343, 23 de julio. Pollensa.

Senyor meu:

Fem-vos saber que havem vista vostra letra e.ls prechs que.ns fets, on vos certificam que.ls vostres prechs son a nos manament e força e axí, quina que minva a nos dela fer, nos vos trametrem, divenres o dissapte, una galea, e pregam-vos que, si vos, ne.ls scrivans altres, havets mester neguna res que nos pugem fer, pregam-vos que.ns façats saber que nos ho complirem.

Certificam-vos, per ço com n'haurets plaer, que.l castell és fort en aul estament, que nos hi feem tirar lo giny, axí de nit com de dia, que.ls és gran destrucció.

E divenres primer vinent tirar-a-hi l'altre giny, que.ls és la mort i consumament. En tal loch l'havem feyt posar. Axí que entenem que, dins breus dies, que no hi haurà romasa torre, ne casa en peus.

E puy entenen a haver molts balesters i molts d'altres homens guarnits i darem-los V o VI bataylles lo dia, e cada uns hauran sa tanda e no tots ensem, per ço que.ls consumem e que els no hu pugan sostenir. E que.ls nostres sien freschs tota hora. E de nit fer-los-hem tirar ab los ginys.

Plàcie-us que.ns comanats en gràcia del senyor rey e de la senyora reyna. E que.ns saludets molt tot lo conseyll.

Manat.s, senyer, ço que us plàcia. Plàcie-us que facets dar aquestes letres que nos trametem a.n Gilabert de Centeyles i a.n G. Miquel.

Dat e.l setge del castell de Pollença, a XXIII de julioll.

De.n Arnau d'Ariyll, governador del rechne de Malorques e de les yllas a aquel adjacents, per lo molt alt senyor rey d'Aragó.

Ibid. Nr. 4158.

IV

AL REY PEDRO IV

1343, 27 de julio. Pollensa.

Molt alt princep e senyor.

Per lo setge del castell de Pollença, qui'm estava molt a cor, mayorment esguardant la vostra lega e honor, i, veent que, per altra manera, conseyll no si podia donar, fiu manament que, de totes les parròquies de la ylla de Maylorques, fossen tremeses al setge del dit castell certes persones, a lur cost i messió.

E axí se seguí. De la qual cosa los jurats del regne de Maylorques se tengueren molt per agrevyats, per ço co.ls trencave lur franquesa, per la qual son franchs de tota host e de cavalcada e de tota exacció reyal i personal.

Per què, yo, estant al dit setge, me trameseren dues vegades missatges protestan a mi, en escrits, del greuge que yo.ls feia.

Yo, senyor, veent que, per alguna guisa, no podia fer compliment al dit setge, no contrastan lur franquesa, perseverí en lo dit manament, responnent-los enperò que la resposta mia e la determinació remetia a la vostra alta reyal mayestat.

Ara, senyor, com yo veyia trencament de la franquesa e lo greuge dels jurats e de tot lur conseyll, qui en tan gran començament se veyien trencar lur franquesa, soplech a la vostra altea que us plàcia alegrar-los de lurs franqueses.

E farets gran plasser a tot lo poble, sertificam-vos, senyor, que semblant cars en Mayllorques jamés nos pot esdevenir.

Siats cert, enperò, senyor, que lur greuge és estat molt gran, car dien que cuydaven esser exits de captivitats e paria que no ho fossen, trencan lur franquesa en lur comensament.

Per què, senyor, plàcie-us de porvehir-hi, axí com, a la vostra alta senyoria, serà vist faedor.

Encara, senyor, sàpia la vostra reyal mayestat que huy, que és digous, a hora del mig dia, vench lo noble en P. de Montcada, almirayl vostre ab les galees. E Déu sap, senyor, lo plaer que tuyt n'havem haud quants som e.l setge e.l desplaer los del castell.

Demà que serà divenres, si a Déu plau, reebré lo dit castell.

Besan la terra que les vostres peus calciga, homilment, senyor, ab gran reverència, me coman en vostra gràcia.

Dat e.l setge del dit castell, a XXVII d'agost.

Yo, Arnau d'Eriyll, governador del Regna vostre de Maylorques.

V

AL REY PEDRO IV

1344, 25 de enero. Ciutat de Mallorca.

Molt alt, molt excellent e molt poderós príncep i senyor.

Sàpia la vostra reyal magestat que la vostra ciutat e regne de Mallorca estan en bon estament, e dien que, al dia que vengren a la vostra senyoria, nasqueren, e que, d'aqueyl temps en sà, Déus los ha fetes, senyor, moltes gràcies, i fa totz dies, e no desigen, ni tenen son cor en res, sinò solament que pregunen Déus que la venguda vostra, senyor, e de la senyora regina sia tost.

Vertaderament, senyor, yo no poria escriure a la vostra altea l'afany que eyls ne sofren, e el desplaer com tant triga, ni no.s poden justar en loch III persones, que tan tost no parlen d'assò.

Per què, senyor, sia la vostra mercè que.ns hei prenga pietat e que.ls vuylas consolar.

Senyor, no puch escriure a la vostra excellència lo gran profit e bé qui en aquest vostre regne se.seguirà, ni el dampnatge que les gens ne pendrien, si gayres trigava la venguda de la vostra reyal majestat.

Axi hu han posat en son cor. Hoc, senyor, encara com vos no hic poguessetz aturar com II meses, que, sol de la vostra presència, les gens seran escalfades e endressades e cuydarà quascú tenir un leó al cos.

Molt de temps, senyor, ha que les gens havien estat repremudes, que mercaderia, ni nosse, no s'hic feien i res fos.

Ara, senyor, la mercaderia fas hic fort vigorosament. De nosse, no hu cal dir, que en aquestz X dies de gener qui son estats de núpries, s'hic ha fetes aytantes nosse, senyor. E d'assò.m son yo certificat, senyor, per cada parròquia.

Primerament a la Seu LXXVIII, a Sancta Eulàlia LIX, a Sent Miquel XLII, a Sent Jacme LI, a Sancta Creu XLIII, a Sent Nicholau XIX. E totes nosse, senyor, son estades dels grans i dels cominals de la ciutat.

E axí, senyor, pot veure la vostra altesa com eran e son, que en X anys no se.n hic ha fetes tantes. E, si les núpries durassen més, hagrafen hic fetes altrettantes.

E segons, senyor, que he entès, vertaderament se.n ha fetes molt mes de gran res per les parròquies de fora.

Lo meylorament, senyor, que les gens de les parròquies de fora fan, totz jorns, és molt gran, que muntanyes i garrigues sé, que ço que no solia valer XX ll. ara val LX.

Alra, senyor, no hic fayll, sinò la vostra presència.

Scrita en la vostra ciutat de Mallorca, a XXV de gener any MCCCXLIII. Besan la terra que les vostres alts peus calsiuen, yo, Anau d'Arill, governador general del vostre Regne de Mallorca, molt humilment me recoman en la vostra gràcia, senyor.

VI

AL REY PEDRO IV

1343, 13 de mayo. Felanitx.

Senyor molt alt e molt poderós.

Sàpia la vostra altea que, vuy, a ora de nona, en G. Durfort i en Berenguer Tornamira, en nom vostre, senyor, m'an deliurat lo castell de Sentuiri.

Als quals, senyor, he promès que vos lus manarets fer semblant carta que havets manada fer al castellà de Belveer i als servents qui eren ab ells, a conservació de lur fe, i encara, que eils, com jo seré denant la vostra presència, hi seran, per fer-vos homenatge i sagrament de feultat e entre tant, senyor, que no perden lurs bens.

Açò, senyor, lus he haut a permetra, confian de la vostra mercè i per donar bon eximpli al castellà i als servents qui son en lo castell de Pollença. Lo qual castell, senyor, he comanat als honrats en Bernat Sebastià i en Peregrí de la Figuera, de casa vostra, entrò que la vostra reyal dignitat hi haia, en altra manera, proveit. Als quals, senyor, he lexats XX servents, d'aquells, senyor, que vos ordonàs que venguessen ab mí.

Lo dit castell, senyor, és mal fornit d'armes, de viandes i de tot ço qui és necessari a forniment de un castell, segons que, en l'inventari que jo he fet, de ço que he trobat en aquell, és contengut.

Per què, senyor, suplich a la vostra altea que, per necessitat i a conservació del dit castell, dissapte, per tot dia, primer vinent, trametats una persona al dit castell, la qual proveesca en lo forniment i coses necessàries a aquell, segons que per vos, ne serà informada.

En altra manera, senyor, seria gran perill del dit castell, si la provisió d'aquell i dels castellans i guardes, ultra lo dit dissapte, se allargava.

E jo, senyor, fas saber a la vostra reyal senyoria les dites coses a descàrrech meu.

Senyor, jo, Déu volent, seré dicmenge primer vinent en la vila de Pollença i ab aquella manera que millor poré, ne sabré, tractaré que'l castell de Pollença vendrà, si a Déu plau, a mà de la vostra reyal senyoria.

Senyor, los fills de cavallers de casa vostra, qui ab mí son, m'han pregat que us deia suplicar, ab aquesta letra, que us plàcia quels façats trametra lo sou, al menys per XV dies, per tal, senyor, com ells despenen molt més que no farien si fossen romases en ciutat de Mallorques, e que és en veritat, senyor, ells ho han gran mester. E creu, senyor, que si e'l lloch de Pollença ells no han lur sou hauran a lexar aquí partida de lur arnés.

E semblantment, senyor, los servents qui ab mí son romases, qui son LXV, bé creu, senyor, que la vostra altea ha manat proveir en lo forniment del castell d'Alaró i dels castellans i servents qui en aquell son, si donch, senyor, no hi havets ja manat proveir.

Nostre Senyor Déus, per sa mercè, vos faça viure per lonch temps, a glcra sua ab crexement i exalçament de la vostra corona.

Scrit en Falanitx, dijous, a XII de juny, en l'any de Nostre Senyor MCCCXLIII. Felip de Boyl, humil servidor vostre, besa vostres mans i peus. Humilment me coman en la vostra gràcia i mercè.

Lo Rey d'Aragó.

Havem rebuda vostra letra sobre el liurament que és estat fet del castell de Sentuiri i el forniment que fets saber que hi trametam i el sou dels fills de cavallers.

E fem-vos saber que ns plau molt de vostra bona diligència. E trametem lo sou e'l fornimet en la manera que ns significats.

Dada en Mallorques, sots nostre segell, a XIII dias de maig, en l'any de MCCCXLIII.

Ibid. Nr.

VII

AL REY PEDRO IV

1343, 8 de junio. Alaró.

Molt alt i molt excellent príncep i senyor.

Sàpia la vostra reyal majestat que vuy, que és dissapte, a ora de mig jorn, és estat liurat a mí, en nom i en veu vostra, lo castell d'Alaró, del qual era castellà l'honrat n'Assalt de Galiana, al qual, senyor, i a tots aquells qui ab ell eren, he salvada vida i membres i he promès a ells que tot ço del lur lus sia salv i segur.

Lo qual castell, senyor, he comanat, entrò que l'alta reyal dignitat ho haia en altra manera proveit, és a saber als honrats Ferrán Çabata i Bernardico Morello, de casa vostra, als quals, senyor, oltra la lur companyia he comanats XV servents.

Plàcia, senyor, a la vostra reyal senyoria de manar que sia tramesa provisió als dits Ferran Çapata (sic) i Bernat de Moriello (sic) i a lurs companyes i als dits servents, com en lo dit castell no haia forniment de viandes sinò de forment.

Lo tractament, senyor, per lo qual lo dit castell he haut, no us puix bé recomptar per scrit. Com seré denant la vostra presència, senyor, ladonchs, la vostra reyal magestat serà bé i clarament per mí del dit tractament informada.

Nostre Senyor Déus, per la sua mercè, vos dó vida per lonch temps e us dó exalçament, a glòria sua, ab crexement i ab exalçament de la vostra corona.

Scrit dins lo castell d'Alaró, en la capella de madona Sancta Maria, dissapte a VIII de juny.

Felip de Boyl, servidor vostre humil. Besam vostres mans i peus, humilment, me coman en vostra gràcia i mercè.

Ibid. Nr. 4103.

VIII

AL REY PEDRO IV

1346, 7 de abril.

Molt alt e molt excellent e molt poderós princep e senyor:

Sàpia la vostra gran magnificència que vuy he request lo Bisbe de Mallorca que dege gitar de la ciutat e regne de Mallorca, axi com a sospitoses a la vostra magnificència en aquest regne, los clergues devall scrits:

Primerament Bernat Pujol, rector de Sancta Creu; Bernat Mora, canonge; Julià Barral, canonge; Pere Munar, rector de Sent Nicholau; Ramon Comte, rector de Sisneu; Francesch Camerada, Salvador Caules, Bernat Vilarnau, Bernat Terré, Guillem Figuera, Huguet Romeu, Guillem Nadal, Nicholau March, Pere Martoreyes, capellans de la Seu, e Francesch Marquès, rector de Sent Andreu.

Lo qual, ab aquella reverència que.s pertany, se oferi de complir la requesta, la qual, yo, de part de la vostra magnificència, li fiu.

Los quals, molt alt senyor, hic deven esser fora per l'endemà de Pascha, tot dia, primer vinent.

Déus per la sua mercè, molt alt senyor, vos mantenga per molts anys en bona vida ab exalçament de vostra corona.

Scrit en Mallorca, a VII dies del mes de abril, del any de Nostre Senyor MCCCXL sis.

Besan la terra, molt alt senyor, que.ls vostres peus calciguen, se comane en vostra gràcia e mercè, Phelip de Boil.

Ibid. Nr. 4438.

IX

AL REY PEDRO IV

1343, 27 de abril, Ciutat de Mallorques.

Molt alt, molt poderós e molt excellent princep e senyor:

Sàpia la vostra altesa que, a IX dies del present mes, me fo presentada I letra de la vostra magnificència per lo lector dels preycadors del convent de Mallorca e he vist en aquella contenir que, soplegat és estat a la vostra reyal magestat que yo he vedat enguany ésser fet ajust, axi de mercaders com de ciutadans i de menestrals, en lo covent dels dits perycadors per menjar aquí c per haver parlaments entre sí, per que.m manats que, d'aquí avant, no vet a les dites persones o a altres qualsevol de la dita ciutat de no fer ajust en lo

dit monastir o a menjar e pietança fer o a tractar d'aquella quant se volran, si donchs a mi en aytal ajust no m era vijarès que hagués evident perill, en lo qual cas, yo o los governadors qui per temps seran, elegissen II frares, madures persones i devotes, qui continuament fossen als parlaments.

Per què, molt alt senyor, reebuda la dita letra ab aquella humilitat i reverència qui s pertany, per ço que la vostra magnificència sàpia lo fet en que està e que proveir hi puscha al profit de la cosa pública, en quan se esguarda en los dits ajusts o parlaments, certifich-vos, molt alt senyor, que solament és estat vedat per mí, haut acort ab los consellers vostres qui aci son, que ajust no fos fet d'alcunes persones per fer alcun parlament, no pas per vetar pietança o almoynes als convents.

E és cert, molt alt senyor, que per alcunes persones son estades fetes pietances als ordens dels religiosos e no hi és estat dat per mí alcun embarch.

La raó, molt alt senyor, de vedar los parlaments és aquesta, car moltes coses se menegen e s tracten entre aquells d'un mester o d'un ofici qui son molt dampnoses a la cosa pública e non pot venir sinò dampnatge d'aytals parlaments, segons que a mí és estat dat a entendre e segons que, de totes aquestes coses, lo discret en P. de Ciutadela, és plenament informat.

Quant és, molt alt senyor, de la provisió que II frares hi sien als parlaments, los frares qui son preveres e persones religioses non denunciarien alcú de alcun crim e tals coses se porien menegar en lo parlament qui serien crim gran que los frares no so pensarien.

Per què, molt alt senyor, manats de certa sciència, que plaurà a la vostra magnificència que si fassa.

Nostre Senyor Déus, per la sua bonea i mercè, molt alt senyor, vos don bona vida i longa i exalçament de bé i d'honor.

Escrit en Mallorca, a XXVII dies del mes d'abril, any MCCCXL sis.

Besan la terra que ls vostres peus calsiguen, Phelip de Boyl, conseller vostre.

Molt alt Senyor, molt humilment me coman en vostra gràcia e mercè.

Ibid. Nr. 4440.

X

AL REY PEDRO IV

1347, 18 de abril, Ciutat de Mallorques.

Molt alt, molt excellent i molt poderós princep i mon senyor.

Sàpia la vostra reyal magestat que hir, que fo dimarts, hora fort tarda, rebí una letra dels prohomens i jurats de la illa de Manorcha, dins la qual era enclòs I traslat de requesta a ells feta per en Ferrer de Montpalau, donzel, de la

qual letra i traslat, molt alt senyor, tramet a la vostra reyal magnificència I traslat, dins les presents enclòs, e vuy matí fiu ajustar mon consell per haver deliberació, jo, per quina manera proveiria en los dits afers, i haguí de acort i de consell ab mon assessor e ab los del vostre consell qui aci son, molt alt senyor, que con esguardan la tenor de la dita letra dels dits jurats i de la requesta a ells feta per lo dit Ferrer de Montpalau fos dubte que, si l'honrat en Guilabert de Corbera venia en la dita illa, abans que jo hagués feta alguna provisió, que no hi hagués alguna rumor o escandil, ordone que.l honrat en G. Valenti, del consell vostre, molt alt senyor, de present anàs a la dita illa de Manorcha, al qual jo he comès que ell regesca l'ofici de portants veus de governador estrò que.l dit Guilabert de Corbera hi sia.

E no res menys, que, de present, con lo dit G. Valenti sia en la dita illa que dega fer ajustar los dits jurats ab lur ple consell e dir-los, per aquelles mellors paraules que a ell sia vist feedor, que ells degen estar bé i saviament e reebre lo dit Guilabert de Corbera axí com aquell qui hi és tremès per vos, molt alt senyor, e que.s guarden bé que, de fet, ni de paraula, alguna desobediencia contra ell no cometen, car si ho feien, ço que a Déu no plàcia, jo.n faria tal justícia que a tots seria exempli e a ells pena.

Encara més, molt alt senyor, he ordonat que, de continent, lo dit G. Valenti secretament fassa manament al dit Ferrer de Montpalau i a alguns altres qui paren principals de la dita requesta, que, de continent, se.n degen venir en la Ciutat de Mallorques, los quals, senyor, jo no enten jaquir de tornar en la illa de Manorcha fins que per la vostra reyal magnificència en altra manera hi sia proveit.

Per semblant manera, molt alt senyor, lo dit G. Valenti deu dir al dit en Guilabert de Corbera, com a Déu plàcia que sia en la dita illa, que.s quart que bé i saviament se haja en son regiment e que per odi, ne per rancor algú, no deja agreviar contra justícia.

Aquestes son, molt alt senyor, en suma les provisions que adès en present hi he fetes.

Sia de la vostra mercè, senyor, de proveir-hi i de manar-mi que plaurà a la vostra altesa, si vol que si faça més avant.

Nostre Senyor Déus vos bó bona vida i longa, molt alt senyor, ab exalsament de la vostra alta corona.

Scrit en la vostra ciutat de Mallorca, dimecres, a XVIII del mes de abril, en l'any de Nostre Senyor MCCCXLVII.

Besan la terra que.ls vostres alts peus calciguen, se recomana en vostra gràcia, molt senyor, Phelip de Boyl.

XI

AL REY PEDRO IV

1347, 26 de abril. Ciutat de Mallorca.

Molt alt, molt excellent e molt poderós princep e mon senyor.

Sàpia la vostra reyal excellència que, dimarç a vespre, prop passat, fo a mi secretament denunciat que dues fembres devien anar [al] [Senyor] de Montpestler, les quals hi trametien les mullers den Guerau Adarró, donzeyl, e den Poli Brondo, les quals fembres se devien reculir en I leny qui anava a Cohliure e que metien [escusa,] que anaven a Santa Maria de Vallvert per romeria. Per què, molt alt senyor, yo, aquell vespre, enleix, fiu tenir tan après les dites fembres que foren preses [10, 12 ó 15 letras illegibles] cullides e encontinent lo dimecres mati yo fuy en la presó. E primerament fo presa confessió de la una appellada Gueraula, la qual ha estat per dida en casa dels ditz Guerau e Poli, hoc encara en casa d'en Jacme Brondo.

E jatsesia que la dita Gueraula a comensament me negàs tot lo fet, emperò dién-li algunes circumstàncies que yo sabia ja, e encara asseguran-li, la persona, per ço car yo conexia que per temor de pendre mort no volia dir la veritat, la dita Gueraula depossà clarament tot lo fet, qui la trametia, ni per què, al dit senyor de Montpestler, axí con la vostra reyal magnificència aquestes coses e d'altres en la confessió de la dita Gueraula, de la qual dins les presens tramet translat, largament veurà contenir.

L'altra fembra, molt alt senyor, no [sab]ia res en los dits affers, axí con yo he sabut, axí per confessió sua con per confessió de la dita Gueraula, sino que anava en companyhia sua. Bé és ver, molt alt senyor, que sabia que la dita Gueraula anava a Montpestler, mas la rahó per què clarament no.

De les mullers dels ditz Guerau e Poli he presa confessió e han-m'o tot negat. És ver, molt alt senyor, que les he confrontades ab la dita Gueraula, la qual los dix clarament e enfortidament sus a la cara, axí com eylla havia confessat, e eylles ho negaven tot. Per què, man, molt alt senyor, la vostra reyal magnificència, què us plaurà que yo fassa en assò e que us vaja lo cor, molt alt senyor, si aytals persones estan bé en aquest vostre regne, ne què farien los marits [con] lurs mullers se meten de fer e tractar aytals coses. Bé.m pens, senyor, que ja eylles no.u farien si non havien sentiment de lurs marits jassia que a adés non aja pogut pus saber.

Yo, de tot açò, molt alt senyor, he haut acort ab los del vostre conseyll qui assí son e ab los honrats jurats, que ho degué significar a la vostra altesa e al endemig comanar les dites dones a alguns lurs amichs, qui sota bona pena, en lurs propis alberchs d'eyls les guarden fins que per vós, molt alt senyor, hi sia per altra via provehit.

Més encara, molt alt senyor, significh a la vostra molt alta corona que yo, a instància dels cavallers e generoses d'aquest vostre regne, he sobressegut de complir les coses contengudes en una letra vostra reyal, la qual de part lur és estada empetrada sobre la comissió per mi feta al executor de la casa dels jurats sobre.

destrenyiment de les ajudes. Los quals cavallers e generoses, presentada per eyls a mi la dita letra, e, per mi, enaprés, als juratz mostrada, foren davant mi, requerén que sobressegués sobre les coses en la dita letra reyal contengudes. Bé és ver, molt alt senyor, que, sabut per los dits jurats e.l conseyll, que la dita letra era a mi presentada, decontinent han cessat que en les galeas nos dona [fi]? ni se enanta re ni altra cosa no s'hic fa, car no troben qui.ls hic prest 1 diner, saben que, si les ajudes s'ich levaven no haurien da què pagar, les quals ajudes, senyor, siatz cert que cessaran si hom los muda re en lur ordinació, axí con d'assò altres vegades, molt alt senyor, vos he scrit. Car jatsesia que a adés los cavallers sobresseguen a requerir les coses en la dita letra reyal contengudes, emperò a lur mà s'és, cos.s dien los jurats e.l conseyll a fer-ho, tota vegada que.s vullen, e plagués a Déu que, almenys, fins que les galeas fossen estades acabades eylla fo sa fer. No esperetz, molt alt senyor, que d'aquí avant s'ich fassa molt, si donchs, per la vostra reyal magnificència, altra provisió no s'i fa, ço és, que confirmació de vós, molt alt senyor, los ditz juratz haguessen sobre los capitols per eylls e lur conseyll aordonatz, axí com ja, per altres vegades, vos he, molt alt senyor, significat.

Lo digmenge, molt [alt se]nyor, après Pasqua, en lo qual assi.s fa bella caritat, hac assí algun contrast de poch recapte entre los jurats e.l rector de Sancta Eulalia sobre lo benehir del pa, mas, yo, senyor, ho levaré de carrera, en tal manera que cascuns seran pagats, si a Déu plau.

Assí, molt alt senyor, tench pres I moro qui ha estat molt catiu en les parts de Casteylla e lo qual hic era tramès per espia, segons que eyll mateix ha confessat, per lo senyor se[pti]? qui [Ce]pta ten per lo rey del Garp e parla lo dit moro bé lolenguatge castellanesch; per què manatz, molt alt senyor, què.us plaurà que yo.n fassa, car no he volgut en àls enantar t[ro] que.n aja altre manament de la vostra gran altesa, majorment per la missatgeria que vós, molt alt senyor havetz tramesa al dit rey del Garp.

Nostre Senyor Déus, molt alt senyor, vos do bona vida e longa e exalçament de la vostra alta corona.

Scrita en la vostra ciutat de Mallorca, a XXVI jorns del mes de abril, any de Nostre Senyor MCCCXL set. Ja[cobus] asse[ssor].

Besan la terra que.ls vostre[s peus] calsiguen, se recomana [en] vostra gràcia e mercè, molt alt senyor,
Phelip de Boyl.

[Al dorso:] Sacre Regie Aragonum Majestati.

Ibid. Nr. 4610. He de agradecer a Jaume Riera Sans, buen amigo, la revisión de esta carta que presentaba especial dificultad.